

Harper Leeová (1935): Jako zabít ptáčka (1960)

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Kompozice;

3. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

Byla běloška a sváděla černocho. Dopustila se něčeho, co je v naší společnosti nemyslitelné: políbila černocho. Nikoli starého dědouška, ale silného, mladého černocho. Neohlížela se na žádný mrav, dokud jej neporušila, ale po činu na ni dopadl plnou silou.

Její otec to viděl a žalovaný vypovídal o jeho výrocích. Co učinil její otec? To nevíme, ale jsou zde nepřímé důkazy, naznačující, že Mayella Ewellová byla zbита někým, kdo se oháněl výlučně levou rukou. Zčásti však víme, co pan Ewell učinil: učinil to, co by udělal za těch okolností každý bohobojný, důsledný, své cti dbalý běloch – podal trestní oznámení, nepochybně je podepsal levou rukou, a Tom Robinson teď sedí před vámi, když předtím složil přísahu svou jedinou zdravou rukou – svou pravou rukou.

A tak tichý, své cti dbalý, slušný černocho, který byl tak nezměrně opovážlivý, že mu „bylo líto“ bělošky, musel postavit své tvrzení proti tvrzení dvou bělochů. Nemusím vám připomínat, jak se jevíli a chovali na stanovišti svědků – viděli jste je sami. Svědkové obžaloby, s výjimkou šerifa maycombského okresu, předstoupili před vás, pánové, před tento soud, v nestoudné důvěře, že jejich výpověď nebude brána v pochybnost, že budete s nimi zajedno v předpokladu – v zloajném předpokladu – že všichni černoši lžou, že všichni černoši jsou od základů zkažení, že všichni černoši jsou nebezpečím pro naše ženy, v předpokladu, který člověk spojuje s duševními schopnostmi jejich kalibru.

Což, jak víme, pánové, je sama o sobě lež tak černá jako kůže Toma Robinsona, lež, na kterou vám nemusím poukazovat. Vy znáte pravdu a pravda je taková: někteří černoši lžou, někteří černoši jsou zkažení, někteří černoši jsou nebezpečím pro ženy – černé jako bílé. Ale to se dá vpravdě říci o všem člověčenstvu, a nikoli výlučně o některé lidské rase. Není v této síni člověka, který by byl nikdy nezalhal, který se nikdy nedopustil něčeho nemorálního, a není takového člověka, který by nikdy nebyl pohlédl na ženu se žádostí.“

Atikus se odmlčel a vytáhl kapesník. Pak si sňal brýle, otřel si je a spatřili jsme další nevidanou věc: dosud jsme nezažili, aby se Atikus potil – patřil k lidem, jimž se obličej nikdy nezarusí, ale teď se mu snědě leskl.

„Ještě něco, pánové, než skončím. Thomas Jefferson kdysi řekl, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, kterýžto výrok nám rádi

předhazují Yankeeové a ženská odnož výkonné moci ve Washingtonu³². V naší době, léta páně devatenáct set třicet pět, projevuje se u jistých lidí sklon užívat tohoto výroku bez ohledu na souvislost, považovat jej za všelék. Nejabsurdnější případ, který mě napadá, je ten, že lidé, kteří řídí veřejné školství, nechávají postupovat do vyšších ročníků pilné žáky zároveň s těmi hloupými a línými – jelikož jsou všichni lidé stvořeni sobě rovni, říkají vám vzdělavatelé s vážnou tváří, proto prý děti, které zůstanou pozadu, trpí hroznými pocity méněcennosti. Víme, že všichni nejsou stvořeni sobě rovni v tom smyslu, jak by nám chtěli někteří namluvit – někteří lidé mají větší možnosti, protože už se s nimi narodili, někteří vydělávají víc než druzí, některé dámy pečou lepší dorty než druhé – někteří lidé se rodí s nadáním daleko přesahujícím běžné schopnosti většiny ostatních.

Ale v jednom ohledu jsou v této zemi všichni lidé stvořeni sobě rovni – existuje jedno lidské zřízení, jež staví chudáka naroveň Rockefellerovi, hloupého naroveň Einsteinovi a nevědomce naroveň kterémukoli univerzitnímu rektorovi. Toto zřízení, pánové, je soud. Ať je to Nejvyšší soud Spojených států či nejskromnější smírčí soud v zemi či tento slavný soud, v němž zasedáte. Naše soudnictví má své chyby jako každé lidské zřízení, ale v této zemi jsou naše soudy těmi velkými rovnostáři a před našimi soudy jsou všichni lidé stvořeni sobě rovni.

Není to z žádného idealismu, že pevně věřím v čestnost našeho soudnictví a v porotní systém – pro mne to není ideál, je to živoucí, každodenní skutečnost. Pánové, soud je pouze natolik spravedlivý, nakolik je spravedlivý jeden každý z vás, jak zde přede mnou v porotě sedíte. Moudrost soudu se měří pouze moudrostí jeho poroty a porota je pouze tak moudrá jako lidé, z nichž je složena. Věřím, pánové, že přezkoumáte nezaujatě výpovědi, které jste vyslechli, dospějete k rozhodnutí a navrátíte žalovaného jeho rodině. Ve jménu božím, konejte svou povinnost.“